

1. Vana-Kreekas usuti, et kui suurelik rüüpub vett surmajöest Lethest, kaotab ta selle, mida juba sel ajal peeti kõige väärtuslikumaks võimeks. Selle kaotust peeti võrdseks surmaga. **Millest on jutt?**
2. 1297. aastal puhkes Riia linna ja ordu vahel tüli, mis oli tingitud viimase katsesest esimest enda kontrolli alla saada. Konflikt muutus peagi veriseks ja sinna kaasati ka teisi Liivimaa-siseseid jõude. Ordu suutis lühikese ajaga küll tema vastu välja astunud peapiiskopi ja piiskopid alistada, kuid Riia linn sõlmis liidu ***, mistõttu selle alistumine kohe ei õnnestunud. Pealegi asus ordu vastu tegutsema ka paavsti juurde põgenenud peapiiskop, mistõttu konflikt üha venis. Alles 1330. aastal suutis ordu Riia endale alistada. **Kellega sõlmis liidu Riia linn?**
3. Aeg 1917. aastast kuni 1920. a. sügiseni oli selles piirkonnas erakordselt keerukate poliitiliste olude ja sõjalise situatsiooniga. Ameeriklasest ajaloodoktori David Bullocki andmeil käis näiteks selle tänase riigi pealinn tollal käest kätte 19 korda. Võrdluseks – Tallinn käis käest kätte vaid kaks korda. Linna ajalugu algab aegade hämarusest, osa ajaloolasi on kokku leppinud aastas 482. **Nimetage see pealinn.**

4. Kohe pärast Vabadussõda hakati sõjaväe vormi muutma. 1920. aasta mais võeti senise pruunikashalli kanga asemel kasutusele khakivärvi riie. 1924. aasta jaanuaris kinnitati täielikult uuendatud vormi kirjeldus. Seda hakati sõjaministri nime järgi kutsuma ***i vormiks. Pildil on 1924. aasta vormimüts, mida sellesama sõjaministri järgi kutsuti «***iks». **Kirjutage tärnide asemele sobiv nimi.** Küsitav oli ka tuntud sporditegelane, Jalgpalliliidu ja EOK asutajaid.

5. Näete filateeliateemalist haruldust. See on tekitatud Elvas 10.juulist 12.augustini. **Mis aastal?**

6. Peale president Kennedy mõrvamist 1963.a. Dallases hakati aegamööda andma tema nime nii tänavatele, sildadele kui koolidele, anti välja tema portreega postmarke (5 ja 13 senti) jne. 1964.a. asendati pooledollarisel seal 1948-1963 kujutatud mees Kennedyga. **Kelle portree oli 50-sendis enne J.F.Kennedyt?** Tegemist ei ole mitte ühegi presidendiga.
7. Vaino Väljaselt uuris üks ajakirjanik, kas tema minevikku on püütud talle ka nina peale visata. „Viimases ülemnõukogus astus minu juurde üks toona noor, aga hiljem väga tuntud poliitik ja küsis: „Seltsimees Väljas, kas nüüd võib teid juba härraks kutsuda?“ Vastasin: „Ei, mitte mingil juhul!“ Küsija tundus ülimalt rahul olevat. Jätkasin: „Suursaadiku tiitel, mis mulle on antud, on eluaegne. Seepärast palun minu poole pöörduda mitte „härra“, vaid „***.“ **Mida vastas hiidlane?**
8. Aprillis 1920 võttis Seadusandlik delegatsioon vastu määruse pühade ja puhkepäevade kohta. Sellega nimetati „täielisteks pühadeks, mil tööd ei tehta“ 13 tähtpäeva (neist kolm kolmepäevased). Kaheksal juhul oli tegemist kristlike usupühadega, lisaks uusaasta, iseseisvuspäev, esimese mai püha ning kaks rahvakalendri tähtpäeva. Jaanipäev püsib loetelus siiani, teine aga eemaldati koos suure neljapäevaga juba 1922.a. **Nimetage see tähtpäev, mis oli kaks aastat ka riiklik püha.**
9. **Kes?** Sündinud 1935. Lõpetas TRÜ majandusteaduskonna, oli vabriku direktor, tootmiskoondise direktor, ministri asetäitja, minister. Oli ENSV Ülemnõukogu liige, NSV Liidu rahvasaadikute kongressi delegaat, kontserni esimees, Koonderakonna asutajaid. Tema vennapoeg on vast inimestele rohkem tuttavam.
10. Pärnust pärit Betty Besprosvanny ettevõttes valmistati peenest siidniidist luksuslikke pesuesemeid ja sukki-sokke, aga ka puuvillasest ja villasest lõngast pükse, kampsuneid ja jakke. Järvakandi klaasimeistri tütre Anny Treieri suurettevõttes valmistati lisaks välismaise eeskujuga järgi õmmeldud pesutoodetele ka moekaid beebi- ja lasteriideid. Pärast nõukogude pööret 1940. aastal olid nimetatud siinse pesuturu liidrid esimeste natsionaliseeritud ettevõtete hulgas. Kahe naise seni omavahel konkureerinud kudumistööstused ühendati ja liideti analoogsete väiketootjatega. Kudumismasinad ja muu konfiskeeritud inventar veeti kokku Besprosvannyde vabriku territooriumile. **Milline nimi pandi uuele ühendettevõttele?**

- 11.** Selle puu okstest saunavihad arvatakse meile jõudnud olevat vene saunast. Sel vihal olevat bakterivastane, diureetiline ja neerude tööd ergutav toime. See leevendab peavalu ja aitab taastuda külmetusest. Hea kuivale nahale. Segatuna kaseokstega leevendavat podagrat ja viha leotisvesi hemorroide. **Mis puu?** See on Tšehhi, Slovakkia, Poola ja Sloveenia rahvuspuu.
- 12. Nimetage taim** (*Helianthus tuberosus*). See kuni 3 m kõrgue püsik kuulub 51-liigilisse päevalille perekonda korvõieliste sugukonnas. Pärit Põhja-Ameerikast Kanadast ning USA kesk- ja idaosast. 1607 tõid prantslased selle oma kodumaale, edasi levis kiiresti ka mujale Euroopasse. Ta õitseb rikkalikult ja pikka aega, on mitmekesiste kasutusvõimalustega. Kui lubada, võitleb taim endale jõuliselt kasvupinda juurde.
- 13.** Ebapärlikarp on Eesti pikaealisim selgrootu loom. Eestist on leitud kuni 134-aastaseks elanud isend. Külmemas kliimas võivad ebapärlikarbid elada suisa ligi 300-aastaseks. Liik on kriitilises seisus kõigis Euroopa riikides. Mitmes riigis, näiteks Poolas, Leedus ja Taanis, on ebapärlikarp välja surnud. Säilinud on vaid üksikud arvukamad ja elujõulised populatsioonid Norras, Rootsis, Suurbritannias, Portugalis. Eestis on praeguseks säilinud vaid üks, hinnanguliselt 15 000 isendiga asurkond. **Kus?** (Jõgi või täpne piirkond)

- 14.** See kala kuulub kerakalaliste hulka ja ta kohalik nimi on mbu (*Tetraodon mbu*). Teda leidub põhiliselt Kongo jões ja Tanganjiika järves. Aafriklased ei tarvita teda toiduks, erinevalt ühest teisest rahvast, kes on õppinud valmistama toitu mbu sugulastest ning peavad taolist toitu koguni delikatessiks. **Mis rahvas?**

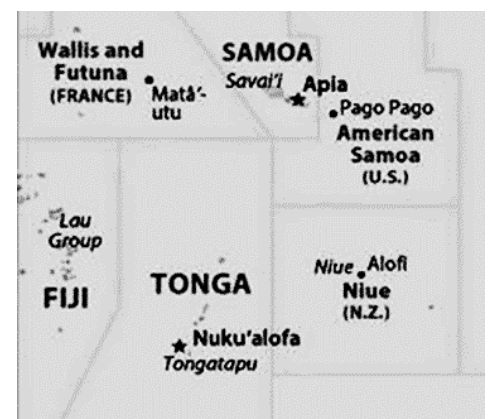

- 15.** 2018. aastal ilmunud Õigekeelsussõnaraamatus leidub palju uusi sõnu, kuid samas ka kustutati mitmeid sõnu, teiste hulgas 'punasevatimees'. **Keda see** (ka 'punavatimees') **tähendab?**

- 16.** Laiemalt teatud on Tallinna pommitamine Nõukogude lennuväe poolt 9. märtsil 1944. See polnud aga ainus pommitamine ja ainus linn. Tuntud on ka Narva hävitamine mitme rünnakuga. Tõsiselt kahjustati Tartut, väiksemaid kahjustusi tekitati Jõhvile ja Pärnule. **Küsime aga linna**, mida kümnepäevaste vahedega pommitati kolm korda. Näete sealseid Jakobi ning Ristija Johannese kirikut.

- 17.** Aastakümneid oli ütlemine, et Saaremaa on koht, kus on üks säär (tervitus Torgu võistkonnale!) ja 9 jalga. Haldusreformi tulemusena lisandus 2017.a. aga kümnes „jalg”. **Kas see on** Aasjala, Laanjala, Nõmjala või Tamjala?
- 18.** 1990-ndatel hakati seda linna hüüdma Kater, analoogiliselt Sankt Peterburgi lühinimega Piter (eesti-päraselt Piiter), kuid see nimi ei leidnud rahva hulgas poolehoidu. Kohalik rahvas kasutas selle linna nimetamiseks parema meelega üsnagi ebatsensuurset Joburg'i. **Millisest miljonlinnast on jutt?**
- 19. Mis piirkond?** Hiinas tunti seda saart nime Pulau Ujong all, mis on malai keeles „saar lõpus” ehk Mandri-Malaisia otsas. Väidetavasti aastal 1365 olevat saarele läinud üks Indoneesia prints. Jahi ajal nägi ta legendi kohaselt üht musta pea, valge rinna ja punase kehaga looma. Prints uskus, et loom oli märk jumalatelt, ning rajas asula nimega, mis sanskriti keeles tähendab Lõvilinna. Tänapäevase linna asutas Thomas Raffles.
- 20.** Polüneesia asustamist alustati Samoast (800. aasta paiku). **Mida aga tähendab** mitme Polüneesia rahva keeles sõna **“tonga”**, mis on andnud nime Samoast lõuna poole jäävale kuningriigile? Vastamise hõlbustamiseks on lisatud kaart.

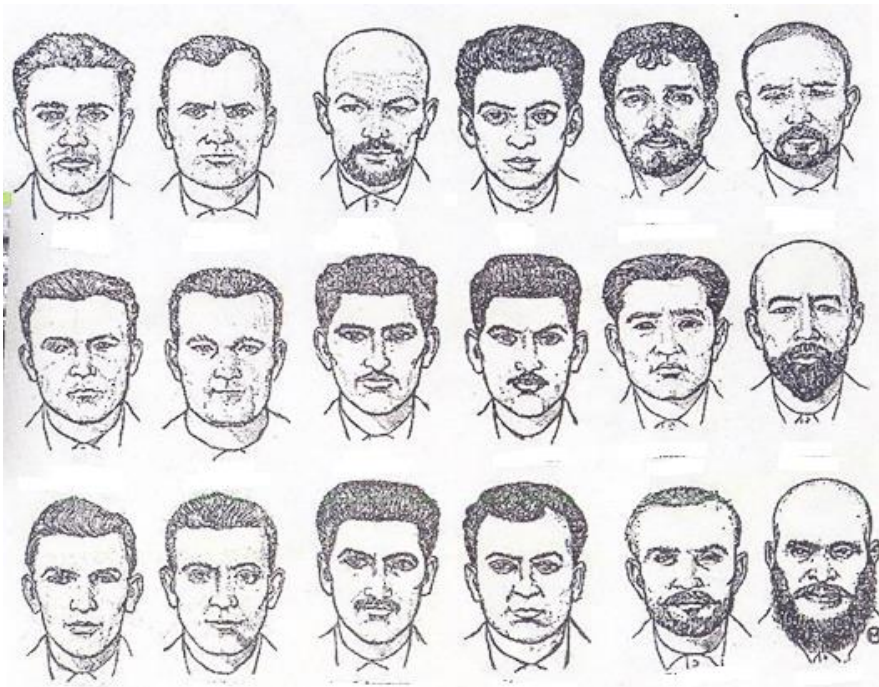

21. 1847. a. sai graveerija Joseph Osmond Barnard ülesandeks kujundada margid nii, et keskel on kuninganna Victoria portree ning servades tekst „Post Paid“. Paraku Barnard eksis ning tekstiks tuli „Post Office“. Viga tuli peagi ilmsiks, ent 700 marki olid juba trükitud ja käibele läinud. See lugu on ilmselt küll legend, aga filateeliariteet, mille hind nüüd kaugelt üle miljoni dollari, oli sündinud. **Millist nime see rareteet kannab?** Kahe punkti saamiseks piisab saare nimetamisest, kus mark välja anti.

22. Tänapäeval on Sangaste lossis ca 149 ruumi. **Miks oli algselt vähem:** ainult 99?

23. Aasta tagasi kirjutas ajaleht *Meie Maa* temast rubriigis *Saarlaste tähtpäevi*. „16. november – 70 aastat tagasi (1948) sündis *** , ehitusinsener, majandus- ja omavalitsustegelane“. Mälumängijad teavad teda kui kunagist kuuekordset Eesti meistrit paarismängus. **Kellest jutt?** Seda perekonnanime kannavad ka kasahhide autonoomne ringkond Hiinas ning 1001 km pikkune jõgi Kasahstanis ja Hiinas.

24. Tunne ennast ära! Pildil on nõukogude ajal poolametlikus käibes olnud tüpoloogiline tabel eri rahvuste esindajate määramiseks välise vaatluse teel. **Milline on eestlane?**

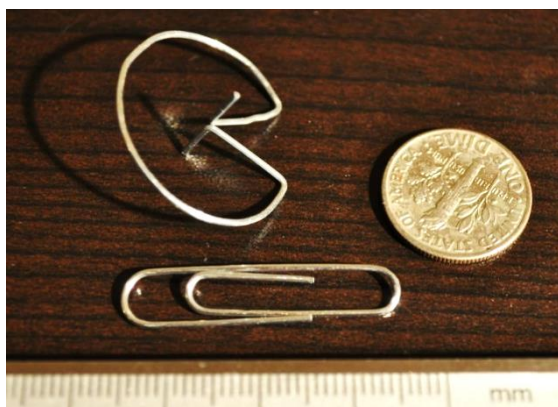
25. See on 1971. aastal leiutatud kaardimäng, milles kasutatakse 108 kaardist koosnevat pakki. Kaardid jagunevad 4 mastiks (värviks): punane, roheline, sinine ja kollane. Igas mastis on numbrikaardid 0–9 ning 3 "preemiakaarti"; lisaks veel spetsiaalsed kaardid. **Mis mäng?**

26. Käibiva seletuse kohaselt avastas selle šoti botaanik Robert ***1827.a., vaadeldes läbi mikroskoobi vees hóljuva lille *Clarkia pulchella* ehk kauni klarkia tolmuterakesi. Antiik-kreeklased panid sellele nimeks '*pedesis*'. **Millisest füüsikalisest nähtusest on jutt?**

27. Pildil on sotsialiseeruv inimrobot, mida arendab Hongkongi ettevõtte Hanson Robotics. Roboti sõnul aktiveeriti ta esimest korda 19. aprill 2015. Avalikkusele tutvustati 2016. aasta märtsi keskel USAs. 2017. aasta oktoobris andis Saudi Araabia talle kodakondsuse, millega see sai esimeseks kodakondsuse saanud robotiks. 2017. aasta novembris nimetati küsitav ÜRO arenguprogrammis esimeseks innovatiivseks tšempioniks ja esimeseks mitteinimeseks, kellele selle nimetuse andis ÜRO. 2019 märtsis viibis see (ta?) Tallinnas. Robot on disainitud Audrey Hepburni järgi, kuid **mis nime ta kannab** - võibolla samuti näitlejanna järgi?

28. Nagu kasulike asjadega ikka kipub olema, on neil mitu varianti ja vastavalt mitu leiutajat. Vikipeedia kirjutab, et esimese *** (täpsemalt juushügormeetri) konstrueeris 1783. aastal Šveitsi loodusteadlane Horace-Bénédict de Saussure. Saksa kardinal Nicholas se Cusa (ladinapäraselt Cusarius) konstrueeris aga hügormeetri, milleks läks tal vaja kaalu kahe kaalukaussiga, lambavilla ja kivikesi. **Mida mõõdetakse hügormeetriga?**

29. Ladina-Ameerikas on ta "trompo", juutidel "dreidel", sakslastel "nimmgib", inglased "teetotum", soomlastel "hyrrä", itaallastel "trottola", islandlastel "skopparakringla" jne. Esperanto keeles kõlab see lihtsalt "turbo". Jaapani füüsikaproffessor Takao Sakai konstrueeris selle aga lausa kirjajlambrist. **Kuidas meie seda asja nimetame?**

30. Pildil on ühe Euroopa rahva vana kiri. Vanaaegsete tähtede (mida mõnes piirkonnas siiani kasutatakse) all on selle rahva tänapäevased tähed. **Mis rahvas?** Oma riigis elab neid peaaegu 10 miljonit, aga mujal lisaks veel umbes 5 miljonit.

 ☪ ☉ Ⓐ 1 0 1 1 1 ☒ † Ⓐ ☉ ☺ ☻ ♣ † ☑ ↑ X † 4
 N M L Y L (K) K J Í I H G Y G F É (È) E D Z S D Z D C S C B Á A
 Y ☉ † ☉ M M ☒ ☒ † † ☒ ☒ X Y I A H ☉ ☉ X X ☉ ☉ D
 Z S Z Y X W V (Ú/Ö)(Ö/Ú) Ú Ü Ú U T Y T S Z S R Q P Ó Ö Ó O N Y

31. Eesti kergejõustiku rekordite tabelis leiame ühe mehe kuuel real ja ühe naise neljal real.
Kes on need tublid sportlased?

32. See 16-aastane noorsportlane juhtis tänavu oktoobris Rahvusvahelise Uisuliidu ISU maailma hooaja edetabelit. Mullustel Eesti meistrivõistlustel saavutas ta teise koha. **Kes?**

33. Viimati Dohas peetud kergejõustiku MM-il pälvisid põhimõtteliselt sarnasel viisil pronksmedali nii hispaanlasest 110m tõkkejooksja Orlando Ortega kui poolakast vasaraheitja Wojciech Nowicki. **Milles see sarnasus (ja erinevus teistest) seisnes?**

34. Kui praegu on nii suve- kui ka taliolümpiamängude toimumisaeg kaks nädalat, siis varem läks ka märgatavalt pikemalt. Absoluutne olümpiamängude kestvusrekord kuulub mängudele, mis kestsid kuus kuud ja neli päeva. **Nimetage nende toimumisaasta ja –koht.**

35. Õed Manuela, Katerina (pildil) ja Magdalena jõudsid 1980-90-ndatel naiste tennisel kõik WTA edetabelis vähemalt kuuendaks. **Kuidas on nende perekonnanimi ja millisest riigist on nad pärit? (1+1)**

36. Kindlasti on iga näitleja „helesinine unistus“ „Oscari“ nominatsioon. **Kes nais- ja meesnäitlejatest** on selles nimekirjas rekordiomanikud, vastavalt 21 ja 12 nominatsiooniga? Kumbki neist on kolm kuldmedalikest ka võitnud.

37. Praegune Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi sai oma kodumaal laiemalt tuntuks aastal 2005, kui sealne telekanal „1+1“ tõi ekraanile telesarja „Rahva teenrid“. Seriaali peategelaseks on ausameelne kooliõpetaja Vassõl, kes saab internetis kogemata populaarseks ning valitakse presidendiks. **Kuidas on aga peategelase perekonnanimi?** See peaks olema tuttav ka Eesti filmisõbrale.

38. Esmakordselt aastatel 1989-1993 eetris olnud (Eestis mõnevõrra hiljem) hittseriaal on nii mõnelgi fännil jätkuvalt hinges. **Mis on seriaali pealkiri?**

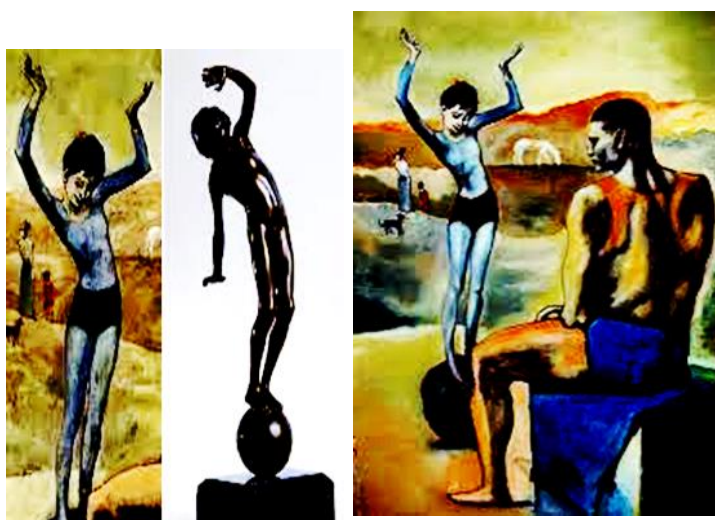
39. Kelle noorpõlvfoto?

40. Arnold Schwarzeneggeri läbimurdeks filmimaailmas võib nimetada ka Conani-filme. 1984.a „Hävitaja Conani“ lõputegevustes peab Arnoldi tegelane võitlust temast 28 cm pikema vastasega (Bombaata). Hea muidugi võitis 😊 **Kes mängis seda pikka tegelaskuju?**

- 41.** Rahvasuu kutsub neid sumomaadlejateks. Tegelikult on tegemist aga 2015.a. valminud Vabadussõjas langenute memoriaali osaga, skulptuuriga „Kalev ja Linda”. **Nimetage skulptor ja linn**, kus see asub.

- 42.** Skulptuur pildil on saksa skulptori Johannes Götz'i (1865-1934) 1888.a. valminud teos, kus on kujutatud pallil balansseerivat poissi. Kunstiteadlase John Richardsoni arvates koopeeris üks tuntud maalikunstnik selle Götz'i poisi ühele oma tuntud teosele, ainult poisist sai seal tüdruk. **Kes oli see tuntud kunstnik?**

- 43.** Allpoololeval karikatuuril hoiab modell kahvli hammaste vahel. Me ei küsi, mis on kahvli otsa torgatud, aga vastake see **kunstnik, kes on samuti sellel karikatuuril kujutatud?**

- 44.** Küsitav on populaarne võistlustants. Lunatšarski kirjutas selle rütmide kohta: „... Ebainimlikud,

raiuvad teie tahte kotletiks.” Raimond Valgre kohta on öeldud, et tema süda tuksus tegelikult selle taktis. **Mis tants?**

- 45.** Aastal 2001 võitsid Kopenhagenis järjekordse Eurovisiooni lauluvõistluse Tanel Padar ja Dave Benton Ivar Musta looga „Everybody” ning järgmisel aastal oligi Eesti kord Eurovisiooni korraldada. Kas mäletate veel, **milline riik Tallinnas võitis?**

46. Kes on see tuntud tegelane, kes püüab jäljendada Charlie Chaplinit?

47. Küsitav sündis 1922.a. Cincinnatis saksa immigrantide järeltulijana kui *** Mary Ann Kappelhoff. Tuntuse tõi talle 1944. a. lauldud lugu „Sentimental Journey“, millest kujunes Teise maailmasõja lõpus omamoodi hümn. Solistist sai kiiresti maailma kõrgeimalt tasustatud naislaulja ja sõjajärgse Ameerika optimismi võrdkuju. Tema näitlejakarjäär algas 1948. a. 1956 .a. hitt „Que Sera, Sera (What Will Be Will Be)“ kõlab raadioeetris tänini. **Kes?**

48. „See on lugu kahe üksildase, kuivetu, kaunis eaka valge mehe kohtumisest planeedil, mis kiiresti lähenes oma lõpule. Üks neist oli ulmekirjanik nimega Kilgore Trout. Tookord oli ta tundmatu suurus ja oletas, et ta elu on läbi. Ta eksis. Selle kohtumise tagajärjel sai temast üks armastatumaid ja lugupeetumaid inimesi ajaloos. Mees, kellega ta kohtus, oli ärimees, autofirma „Pontiac“ esindaja nimega Dwayne Hoover. Dwayne Hoover oli hulluks minemas.“ **Nimetage autor ja teos.**

49. Kui aastal 2005 soovisid lätlased Abrene (Põtalovo) piirkonda Venemaalt tagasi saada, siis kommenteeris president Putin järgmiselt: „Nad ei saa mitte Põtalovo rajooni, vaid surnud eesli kõrvad“. Lause ise pärineb ühest tuntud kirjandusteosest, kus see kõlab järgmiselt: „Surnud eesli kõrvad võid saada. Kätte saad Puškinilt. Nägemist, defektiivne!“ **Nimetage kirjandusteos.**

50. „Mäletad, kuidas võõrad inimesed külla tulles sind küsimusega kiusasid: – Väike Illimar, kelleks tahad sa saada, kui suureks kasvad? – Sa ei teadnud just täpselt, või kui teadsidki, siis ei söandanud ometi öelda. Tammusid jalalt teisele, vahtisid kõrvale, häbenesid. Või kuidas oleksidki öelnud, et tahad just ***ks saada!“ **Kelleks tahtis saada Väike Illimar?**

Vastused

1.	mälust
2.	Leedu
3.	Kiiev
4.	Anderkopp
5.	1941
6.	Benjamin Franklin
7.	Teie kõrgeausus
8.	mardipäev
9.	Jüri Kraft
10.	Marat
11.	pärn
12.	maapirn
13.	Lahemaal Pärlijões
14.	jaapanlased
15.	lutikas
16.	Tapa
17.	Nõmjala
18.	Jekaterinburg
19.	Singapur
20.	Lõuna
21.	Sinine Mauritius
22.	ainult tsaarile kuuluvatel hoonetel võis olla üle 100 ruumi
23.	Anto Ili
24.	alumise rea vasakult teine
25.	UNO

26.	Browni liikumine
27.	Sophia
28.	niiskust
29.	vurr
30.	ungarlased
31.	Marek Niit, Ksenia Balta
32.	Eva-Lotta Kiibus
33.	protesti tulemusena, kompensatsiooniks
34.	1908 London
35.	Maleeva, Bulgaaria
36.	Meryl Streep, Jack Nicholson
37.	Goloborodko
38.	"Päätja koolikell"
39.	Jaak Joala
40.	Wilt Chamberlain
41.	Mati Karmin, Tartu
42.	Pablo Picasso
43.	Rene Magritte
44.	fokstrott
45.	Michael Jackson
46.	Läti
47.	Doris Day
48.	Kurt Wonnegut, „Tšempionide eine“
49.	„12 tooli“
50.	korstnapühkijaks

Küsimused: Jaanus Moppel, Koit Nook, Aare Olander, Indrek Salis, Tenno Sivadi, Tõnu Talve